

AVRUPA SİYASAL BÜTÜNLEŞMESİNİN İKİ BOYUTU: VATANDAŞLIK VE KURUMSALLAŞMA

Haluk ALKAN

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni. İ.İ.B.F. Araştırma Görevlisi

ABSTRACT: *In this article, is examined political integration in European from the citizenship and institutional form. First of all, related to this subject, is studied reconstructionalists and followers of the nation-state citizenship authors. After that, is discussed of the present institution form under those ideas.*

I-GİRİŞ

Avrupa Birliği'nin siyasal bütünleşmesi birbiriyle yakından ilgili iki temel düzeyde ele alınıp incelenebilir. Birinci düzey yeni Avrupa'da yaşayan bireylerin siyasal alanla ilişkilerinin nasıl düzenleneceği sorunu ile ilgilidir. Vatandaşlığın yeniden tanımlanması, Ortak Pazar içinde nüfus hareketleri ve topluluk dışından gelen yoğun göç dalgasının doğurduğu sorunlar bu düzeyin ana konularını oluşturur. İkinci düzey daha kurumsal bir içerik taşır. Ulus devlet örgütlenmesine sahip üye ülkelerin yeni oluşan üst bir örgütlenmeyle nasıl uyum sağlayacakları ve bizzat Avrupa Birliği organlarının katılımcı demokratik yapılanmayı kendi içlerinde nasıl oluşturacakları da ikinci düzeyle ilgili konuları oluşturur. Biz aşağıda, çizmeye çalıştığımız bu çerçeveye bağlı kalarak Avrupa siyasal bütünleşmesini ele almaya çalışacağız.

II. AVRUPA BİRLİĞİ VE YENİ BİR AİDİYET TANIMI

Avrupa'da yakın geçmişte meydana gelen üç gelişme vatandaşlık ve kimlikle ilgili yeni arayışların gündeme gelmesinde önemli rol oynadı: İlk olarak, iki Almanya'nın bütünleşmesi ve devamında Doğu Avrupa ülkelerinde ayrılıkçı çatışmaların başgöstermesi, ikinci olarak, 1993 yılında Ortak Pazar'a geçilmesinin gündeme gelmesi ve son olarak göçün Avrupa'da ciddi bir sorun olarak ortaya çıkması.[3] Klasik vatandaşlık kavramının Avrupa'da farklı iki temel eksenle şekillendiğini belirtebiliriz. Bunlardan ilki bireyi içinde yaşadığı toplumun sahip olduğu özellikleri ile birlikte ele alan komünal vatandaşlık görüşüdür. İkincisi ise daha çok bireyin kendi inisiyatifini öne çıkaran kontrata dayalı vatandaşlık yaklaşımıdır.[2] Bu klasik ayırımının günümüz Avrupa'sı ile ilgili tartışmalarda da etkili

olduğunu söyleyebiliriz. Bütünleşme sonrası bir çok Alman entelektüelin yaptığı tartışmalarda ulusu bir prepolitik oluşum olarak ele alan ve ortak bir tarih, dil ve kader birliği eksenine vurgu yapan görüşlerle, sözleşmeci yaklaşıma dayanarak bireyin kurucu bir rol oynadığı, vatandaşlığın bir katılım süreci olarak ele alındığı görüşler çerçevesinde yoğunlaşılmasında bu durum açıkça görülmektedir.[3] Bu ayırımın dışında İsviçre ve ABD gibi çok kültürlü toplulukların yaşadığı ülkelerde görülen ve çeşitli farklılıkların ortak bir anayasal yurtseverlik içerisinde bir arada yaşayabilmesini ifade eden üçüncü bir yaklaşım daha bulunmaktadır.[3] Bütün bu tartışmaların ışığında, Avrupa'da vatandaşlık formları genel olarak komünal-ulusal ve sözleşmeci yaklaşımların etkisi altında ulus devlet örgütlenmesi içerisinde şekillenmişken, Ortak Pazar ve AB kurumlaşmasının bu şekillenmeyi zorlamasıyla yeni bir vatandaşlık ve kimlik politikası üzerindeki tartışmaların hız kazandığı belirtilebilir.

Martiniello, yukarıdaki tartışmalara Maastricht'in getirdiği çözümün klasik yaklaşımlardan pek farkı olmadığı görüşündedir. Maastricht, birlik antlaşmasından doğan hakları münhasıran üye devletlerin vatandaşlarına tanımıştır.[8] Bu çerçeveden AB oluşumunun alt ulusal kimlikleri eriteceği ve ulus devleti çözeceği endişesi yersizdir. Çünkü Avrupa vatandaşlığı kavramı kaynaklarını çoklukla ulusal vatandaşlık düşüncesinden almaktadır. Bireyin Avrupa vatandaşı olarak tanınması yolunun üye devletlerin vatandaşı olmasından geçmesi nedeniyle yeni bir siyasal özne bu süreç sonucunda ortaya çıkmaz.[8] Bu oluşum aslında R. Aron'un çok önceden, "Avrupa vatandaşı denilen bir varlık yoktur, sadece Fransız, Alman veya İtalyan vatandaşları bulunmaktadır" tarzında ifade ettiği genel eğilimin bütünleşme sürecine bir yansıması olarak da değerlendirilebilir.[9]

Görüldüğü gibi Maastricht'in getirdiği çerçeve bütün bu tartışmalarda önemli bir yer tutmaktadır. Maastricht antlaşması kademeli olarak gerçekleştirilmesi planlanmış üç önemli yenilik içermektedir: Ekonomik ve parasal birlik, Avrupa vatandaşlığı ve ortak güvenlik ve dış politika.[6] Avrupa vatandaşlığı kavramı altında

AB üyesi ülkelerin vatandaşlarına Avrupa Parlamentosu ve mahalli seçimlerde seçme ve seçilme hakkı verilmektedir. Yine antlaşma tüm üye ülkelerde oturma ve serbest dolaşım hakkını ve AP nezdinde dilekçe hakkını AB vatandaşlarına tanımaktadır.[6] Ancak yukarıdaki çerçeve tam anlamıyla uygulamaya konulmuş bir çerçeve değildir. Örneğin sekiz AB ülkesinde bugün bir yabancı, belediye başkanı veya başkan yardımcısı olamaz. Yine yabancıların AB ülkelerinde oy kullanma hakları yoktur.

Maastricht çerçevesinde şekillenen yeni Avrupa vatandaşlığı pasif bir hak olarak yukarıdan aşağıya tanınmış bir karakter taşımakta ve herhangi bir toplumsal mobilizasyondan kaynaklanmamaktadır.[8] Dolayısıyla üst çerçevede belirlenen çerçeve ile ulusal deneyimler arasında her zaman bir gerilim yaşanabilir. Asıl sorun hükümetlerarası ilişkiler ile belirlenen çerçevelerin hangi toplumsal süreçleri karşılayabileceği sorunudur. Habermas, Turner'in analizini takip ederek Ortak Pazar'ın getireceği geniş kapsamlı bir mobilizasyonun, Doğu Avrupa ve üçüncü dünya ülkelerinden gelen göç dalgasıyla birlikte Avrupa'da farklılık ve gerilimlerin boyutlarının arttıracağını belirtmektedir. Bu durum çevre, kadın ve barış hareketlerini de uyuracak ve bütün bunların baskısı ortak bir Avrupa kamu alanının oluşması sonucunu doğurabilecektir. Yeni süreç aşağıdan ve yukarıdan gelen oluşumların karşılıklı etkileşim alanı çerçevesinde şekillenerek ortak bir Avrupa kültürü ortaya çıkarabilir.[3] Aynı sonuca değişik bir analizle Martiniello da ulaşmaktadır: Bugünün Avrupası'nda vatandaşlık üçlü bir görünüme sahiptir; birinci grup üye ülkelerin kendi vatandaşlarıdır. Dolayısıyla hem ulusal vatandaşlıktan hem de AB vatandaşlık haklarından yararlanabilirler. İkinci tip vatandaşlık bir üye devletin sınırları içerisinde yaşayan, ancak başka bir üye devletin vatandaşı olan kişilerdir. Bu kişiler sınırlanmış bazı siyasal ve sivil haklara sahip olabilmektedirler. Üçüncü tip vatandaşlar ise bir üye devlette vatandaşlık hakkına sahip bulunan yabancılar ile sivil, sosyo-ekonomik ve siyasal hakları en üst derecede sınırlanmış "sınırdakilerdir". Son iki kategori de Avrupa Birliği süreçlerinin dışında tutulurlar.[8] Martiniello Avrupa'da yabancı vatandaşlar ile sınırdakilerin başarılı bir mobilizasyonu sonucunda ulusalcı yaklaşımlar üzerinde değişime yol açabilecek aşağıdan gelen bir baskının oluşabileceği ve bu baskının post-nasyonal bir Avrupa'nın yolunu açabileceği görüşünü taşımaktadır.[8] Meehan'a göre Avrupa vatandaşlığı oluşumu, ne ulusal ne de kozmopolitan bir nitelik taşır. Bu vatandaşlık, kimlik, zorunluluklar ve hakları içeren çok yönlü bir oluşumdur. Meehan, Avrupa vatandaşlığı oluşumunu bir yeni bir imparatorluk modeli geliştirmekte olduğu görüşündedir. Ona göre, Avrupa Birliği farklı ulusal biçimlerin üzerinde yasal bir çatı oluşturmak suretiyle

talepleri doğrultusunda mücadele etmekte olan bir çok grubun ulusal boyutun ötesinde faaliyet gösterebilecekleri yeni bir kamusal alan oluşturmaktadır.[9] Meehan'ın bu analizi temelde Heater'ın vatandaşlığın ulus devlet oluşumuna bağlı bir süreç olmadığı ve tarihin farklı dönemlerde farklı tiplerde görülen bir oluşum olduğu fikrinden besleniyor. Heater bu farklı tipleri, Yunan site vatandaşlığı, Roma Cumhuriyet ve İmparatorluk dönemi vatandaşlıkları, Ortaçağ ve Rönesans şehir vatandaşlıkları ve ulus devlet vatandaşlığı olarak beş kategoride değerlendirmekteydi.[4]

Dikkat edilirse Habermas ve Martiniello'nun analizlerinde göçün doğuracağı toplumsal mobilizasyonun Avrupa vatandaşlığı olgusunu şekillendireceği görüşü yeniden inşacı bir anlayışla ele alınmış. Dolayısıyla üst kurumlar tarafından belirlenecek pasif haklar toplumsal mobilizasyonun doğuracağı aktif katılım hakları ile tamamlanarak ortak bir Avrupa kamu alanı oluşmasına hizmet edecek. Ancak bu yaklaşımların karşısında iki sorun bulunmaktadır. Bunlardan birincisi ortak Avrupa alanının mevcut kültürel geçmişlerin içinde rol oynayacağı bir Avrupa ulusunun doğmasıyla şekilleneceği görüşüdür. İkincisi ise göçün engellenmesi politikalarının günümüz Avrupa devletlerinin en kolay uzlaştıkları bir alan olması dolayısıyla yukarıdaki görüşlerde belirtilen ölçüde süreçte rol oynamasının oldukça zor olduğu gerçeğidir.

Smith, Roma hukuku mirası, Yahudi-Hıristiyan etiği, Rönesans ve bireycilik, Aydınlanma rasyonalizmi ve bilim, sivil haklar ve demokrasi gibi örüntülerin yavaş bir süreç içerisinde ortak bir Avrupa kültürünün temel bağları olarak ortaya çıktığı görüşündedir. Bu zengin tamamlanmamış, Avrupa halkları arasında yakınlık duyguları sağlayan kültür mirası kültürel bir Pan-Avrupa milliyetçiliğinin temelini oluşturacaktır. Avrupa yeni tip bir kolektif kimliği ancak bu yolla oluşturabilecektir.[12] Böyle bir düşüncede kıtaya dışarıdan gelmiş farklı kimliklerin meydana getireceği yeni süreçleri öne çıkaran yukarıdaki yaklaşımlardan oldukça farklıdır ve belirttiğimiz gibi klasik vatandaşlık ayırımına yön veren tartışmalara oldukça benzemektedir. Postmodern eleştiri ortak bir Avrupa kültürü yorumuna karşı çıkar, onlara göre farklı Avrupa kültürlerinin bir araya gelmesiyle bir Avrupa kültürü çıkmaz. Onlar birbirleriyle çatışan, rekabet eden, bazen birbirlerini görmemezlikten gelen kültürlerdir. Günümüz Avrupa'sı ise modern oluşumun temelleri üzerine bina edildiğinden "kültürsüz bir kültürdür".[5]

İkinci sorun göç olgusuna üye devletlerin yaklaşımıyla şekillenir. Yakın zamanlara kadar göç ve sığınmacılar politikası tamamıyla ulus devletlerin kontrolü altındaydı. Ancak 80'li yılların ortalarından itibaren bu konuda uluslararası ortak bir politika arayışı

hız kazanmıştır. AB ülkeleri bu alanda işbirliğini en ileri düzeye çıkararak ve aşamalı olarak göç ve sığınmacılar alanında ortak politika unsurları geliştirdiler. Ortak Pazara geçiş ortak unsurların yasal bir çerçeveye kavuşturulmasına yönelik yaklaşımları da siyasal olarak kolaylaştırdı.[11] Ancak bütün bu çabalara rağmen bağlayıcı ortak bir politika uygulamasından çok üye ülkelerin kendi kanunları ve bağlı buldukları uluslararası anlaşmalar çerçevesinde yürüttükleri farklı politikalar varlığını sürdürmektedir. Yine kısıtlayıcı politikalar takip edilmesine rağmen sığınma talepleri her gün daha da artmaktadır. Burada temel sorun iç sosyo-ekonomik süreçlerle demokratik katılım hakkının arasında bir denge oluşturulması çerçevesinde yoğunlaşmaktadır. Yoğun başvurular karşısında Avrupa devletleri yeni bir liberal göç politikası üzerinde anlaşabilirler. Demokratik haklar elbette ki bireyin içinde yaşadığı, vatandaşlık haklarının somut koşullarını oluşturan politik kültürü de korur, ama aynı zamanda kültürel yaşam biçimlerini dışarıda tutmayarak, demokratik sistemin anayasal çatısı altında bunları korur. Bu özellik hayatın diğer biçimlerine kendini açma hissini de içinde taşır. Bu görüşlerden hareketle Habermas, gerek mevcut politik kültürü koruyacak gerekse dışarıdan katılımı mümkün kılacak bir siyasetin rekabetçi bir görüşe dayalı demokratik vatandaşlığa ait bir kurumsallaşmayla mümkün olabileceğini belirtir. Böylelikle göç olgusu daha teknik bir düzeye indirgenerek[3], ayrımcılığın yol açabileceği çatışmaların önüne geçilebilir. Ancak yinede göç olgusu var olan yaşam biçimi ile gelenlerin kültürel birikimleri arasındaki gerilimle yakından ilgilidir. Bazen teknik ve ekonomik yönden yeterli de olsanız yeni bir ortama kabulünüz için bu yeter şart olmayabilir ve çatışmanın boyutu bir sosyal mobilizasyonun sınırlarını aşabilir. Dolayısıyla günümüz Avrupa'sının önemli sorunlarından biri olan göç olgusu kendi içlerinde farklılıklar taşıyan Avrupalı halkların "öteki"ne bakışı çerçevesinde şekillenecek ve belki de Avrupalı kimliğinin tanımlanmasında rol oynayacak temel aktör olacaktır.

III. AVRUPA BİRLİĞİ VE SİYASAL KURUMSALLAŞMA BOYUTU

1950'lerin başında Federalistler adı verilen ve Avrupa'yı federal bir anayasa etrafında örgütlemeyi öngören yaklaşımlara karşı, zaman içinde öne çıkan Fonksiyonalist çabalar uzun yıllar Avrupa bütünleşmesine rengini verdi.[1] Maastricht öncesinde ise Avrupa'nın geleceğine ilişkin Federalist ve Konfederalist tartışmaların öne çıktığını görüyoruz.[8] Bütün bu tartışmalar Avrupa'nın üst siyasal yapılanmasını yakından etkileyecektir. Aynı zamanda birinci başlık altında ele aldığımız sorunların sağlıklı bir biçimde çözülebilmemesinin yolu da sorunlara duyarlı bir örgütlenmenin sağlanabilmesinden geçmektedir.

Ana hatları ile AB; AB Konseyi, AB Bakanlar Konseyi, Komisyon, Avrupa Parlamentosu (AP), Adalet Divanı, Sayıştay, Danışma Organları ve Arabulucu-Eşgüdüm Komitelerinden oluşan kurumsal bir çerçeveye sahiptir. Biz burada bu organları teker teker açıklamayacağız, konumuzla ilgili olan yönlerin üzerinde durmaya çalışacağız.

Avrupa Topluluklarını kuran Paris ve Roma antlaşmaları, organların ileride birleşik bir Avrupa devletinin çekirdeğini oluşturabileceğinin bilinci içinde, toplulukları ulus devlette görüldüğü gibi yasama, yürütme ve yargı görevlerini yerine getiren organlar ile donatmışlardır.[6] Ancak zaman içinde temel organlara dönüşen bu organların gerçek anlamda bir ulus devlette olduğu gibi işlerlik gösterdiklerini söylemek oldukça zordur. AB süreci genel olarak üye ülkelerin yürütme güçlerinin iradeleri altında şekillendiğinden Birlik organları içinde de yürütme birimlerinin temsil edildiği organlar daha öne çıkmıştır. Üye devletlerin, devlet başkanlarını ve hükümet yetkililerini yılda en az iki defa bir araya getiren AB Konseyi AB'nin genel politikalarını belirler. AB Konseyine gerek Paris Şartı'nda gerekse Tek Avrupa Senedi'nde bir prensip olarak kısaca değinilmiştir. Bu kuruma Topluluğun ortak politikalar üretebilmesinde üyeleri arasında çıkacak görüş ayrılıklarında ve yakın bölgelere yönelik ortak bir dış politika geliştirilmesinde bir üst kuruluş oluşturulması ihtiyacı kaynaklık etti. Üye ülkelerin hükümet başkanları, dışişleri bakanları, Komisyon Başkan ve üyelerinin etkinliğindeki Konsey antlaşmalarının koyduğu sınırlar çerçevesinde çalışmalarını belirlemek konusunda tam bir serbestiyete sahiptir.[10] Yine yürütme organlarının temsil edildiği ve AB'nin kalbi olarak nitelenen Bakanlar Konseyi üye ülkelerin bakanlarından oluşur ve tam anlamıyla bir yürütme organıdır. Topluluğu kuran 1957 tarihli antlaşmanın 145-154. maddeleriyle düzenlenen Bakanlar Konseyi, topluluk içinde son karar organı olarak gösterilmiştir. Formel olarak organ içinde her üye devletin bir bakanla temsili düzenlenmişse de pratikte farklı konularla ilgili bakanların "sektörel" olarak çalıştıkları bir kurumdur. Bakanlar Konseyi kararlarını oybirliği, nitelikli çoğunluk ve basit çoğunluk olarak üç düzeyde alabilmektedir. Bu zirve örgüt içinde özellikle büyük devletlerin sahip oldukları oy oranıyla, nitelikli çoğunluk isteyen kararlarda tam bir veto yetkilerinin olduğu söylenebilir. Bu organ uluslarüstü bir karakter taşımaktan çok, iktidarını ulusal çıkar perspektiflerinin rol oynadığı bir hükümetlerarası sistem gibi çalışır.[9] Üye devletlerin atadığı komiserlerden oluşan Komisyon da diğer bir yürütme organıdır ve bir izleme ve yürütme sekreteryası gibi işlev görür.[6] Komisyon 17 üyeden oluşmakta ve bu üyelerin Maastricht'ten sonra beş yıla çıkarılan görev süreleri bulunmaktadır. Komisyon bir Birlik kurumu olarak düzenlenmiş olmasına rağmen, pratik işleyişinde ulusal çıkarlar önemli roller

oynamaktadır. Komisyon üyeleri genel olarak kendi hükümetleriyle sürdürdükleri informal ilişkiler doğrultusunda hareket ederler[9]. Nugent, Topluluk antlaşmasının 155. maddesinde görüş bildirme yetkisine dikkat çekerek, bunun Konseyin yasa yapımı kapasitesinin ağırlıkla Komisyonun yeteneğine bağladığını ifade eder.[10] Komisyon, AB içinde başbakan veya bakanlar kurulu gibi bir kurum oluşturulmamış olması nedeniyle, siyaset belirlemede baş aktör konumuna gelmektedir. Dikkat edilirse AB üye ülkelerin yürütme organlarının oldukça etkili olduğu bir kurumlaşma yapısına sahip olup, bu kurumlar sadece yürütme organı işlevi görmeyip genel hedeflerin belirlendiği bir yasama organı olarak da çalışmaktadırlar. Örneğin Topluluğun dağılma tartışmalarının yapıldığı 1993 Edinburgh Zirvesinde üye ülke hükümetlerinin süreçte ne kadar etkili olduğu görülmüştür. Sorunlara hükümetlerarası görüşmeler yoluyla ara çözümler bulunarak geçici bir denge sağlanabildi.[13]

Buna karşılık Birlik organları arasında üye ülkelerin vatandaşlarının seçimiyle oluşturulan tek organ Avrupa Parlamentosu'dur. Parlamento başlangıçta tamamıyla istişari bir organken zamanla yetkilerinde artış görülmüştür. Parlamentonun üyeleri önceleri üye devletlerin parlamentolarından belirleniyorken, Roma Antlaşmasının 138. maddesi ile daha sonra doğrudan seçim yöntemine geçildi. Parlamentodaki onsekiz komite daha çok sosyal haklar ile ilgilidir. Meehan bu komitelerde milletvekili inisiyatifinin gelişmesiyle, zaman içinde Komisyonun elinde bulunan bazı yetkilerin Parlamentaoya geçeceğini düşünmektedir.[9] Parlamento, sadece Komisyondan gelen öneriler hakkında görüş bildirmekle kalmaz, aynı zamanda bütçe harcamalarında Konsey ve Komisyon üzerinde bazı etkilerde bulunabilmektedir. Her ne kadar Konsey, Parlamentonun görüşüyle bağlı değilse de Nugent bu prosedürün uzun vadede Parlamento inisiyatifini geliştirecek fırsatlar vereceğini görüşünü taşımaktadır[10]. Ancak bu yetkiler genel olarak istişaredir. Bütçe konusunda ise Parlamento'nun dengeleyici bir kurum olarak ortaya çıktığı görülmektedir: Bütçe ancak, Konsey ile Parlamento'nun işbirliği halinde kesinleşebilmektedir. Parlamento'nun nispeten hareket alanına sahip olduğu diğer bir alan Komisyon'u kontrol yetkisidir.

Parlamento, Komisyon'a güvensizlik oyu vererek toplu istifaya zorlayabilmektedir[7]. Buna karşılık Parlamentonun, Para Birliği ve Avrupa Merkez Bankası gibi önemli süreçlerde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Yine bütün bu çerçevenin tam anlamıyla parlamenter yetkileri karşılayamayacağı açıktır. Dolayısıyla Avrupa'nın siyasal geleceğiyle ilgili kararlarda hala üye ülkelerin yürütme organlarının belirleyiciliği etkili olmaktadır. Bu durum ilk bölümde ele aldığımız sosyal mobilizasyonun aşağıdan yukarıya

bir değişimin dinamizmini oluşturması yolunu tıkamaktadır. Toplumsal duyarlılıkların siyasal bütünleşmede yankı bulmasının en işlevsel yolu AP'nun parlamenter yetkilerinin genişletilmesidir. Bu sağlanamadığı müddetçe AB süreci fazlasıyla ekonomik bütünleşmenin gölgesinde kalacak ve üye ülkelerin yerel politikaları süreci derinden etkileyebilecektir.

Avrupa Parlamentosu'nun Birlik içindeki en önemli kurumsal destekçisi Adalet Divanı'dır. Adalet Divanı'nın görevlerinin Birlik kurumlarını kontrol etme ve ulusal hukukun üstünde ortak siyasaların desteklenmesine yönelik bir çerçeveye sahip olduğu belirtilebilir. Divan öncelikle bir idare mahkemesi gibi çalışmakta ve bu yolla kurumları denetleyebilmektedir. Bunun dışında topluluk içi anlaşmazlıklarda doğrudan çözüm yeri yine mahkemedir. Bu tip sorunlar Komisyon aracılığıyla veya üye devletler tarafından mahkemeye getirilebilir. Ayrıca Divan'ın istenilen konularda görüş bildirme sorumluluğu da bulunmaktadır. Adalet Divanı bir anayasa mahkemesi olmasa da kararları, ulusal düzenlemelere ve kurumların görüşlerine etki edebilmekte, ulusal hukuka ilişkin algılamalar üzerinde değişiklikler yapabilmektedir.[10] Özellikle insan hakları konusunda mahkemenin ciddi bir gücü bulunmaktadır. Bu etkinlik sosyal haklara doğru zamanla genişleyebilir. Kurumsal düzeyde, AP'nun yetkilerinin artırılması konusunda göstereceği kararlılık ve Adalet Divanı'nın önüne getirilen anlaşmazlıklarda genişletici yorum yolu ile getireceği açılımlar AB sürecinde önemli roller oynayabilir.

IV-SONUÇ

Son günlerde AB yürütme organlarının ülkemize yönelik olumsuz açıklamaları ve buna karşılık Parlamento içinden alışılmadık olumlu sinyallerin alınmaya başlanması bu kurumsal ve etik çekişmenin bir ürünüdür. AB içinde etkili üye devletlerin yürütme organları bir yandan göç ve kültürel değişimin yol açacağı çeşitlilikten kaygı duyarlarken, diğer yandan ekonomik beklentilerinin baskısı altında ortalama bir politika yürütmeye çalışmakta hatta bu durum hükümetler arası çekişmelerde de rol oynamaktadır. AB'ne yönelik olarak üretilen politikalarda yukarıdaki çekişme ekseninin dikkate alınması büyük önem taşımaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1]- AZRAK A. Ülkü:Avrupa Topluluklarında İdari Yargının Esasları,İ.Ü. SBF Yay-20,İstanbul 1988,s.7.
- [2]- BUDGE Ian-McKAY David:Developing Democracy,Sage Publication, London 1994,s.36,37.
- [3]- HABERMAS Jürgen:"Citizenship And National Identity: Some Reflections On The Future of Europe",Praxis International, April 1992,s.1-18.

- [4]- HEATER, Derek: Citizenship. The Civic Ideal in World History, Longman, London 1990, s.161-167.
- [5]- HELLER Agnes-FEHER Ference: Postmodern Politik Durum, Çev: Şükrü Arğin-Osman Akınhay, Öteki Yay, Ankara 1993, s.224-225.
- [6]- KARLUK S. Rıdvan: Avrupa Birliği ve Türkiye, Beta A.Ş., 3.Baskı, Eskişehir 1995, s.37-53, 130.
- [7]- MANİSALI Erol: Avrupa Birliği'ne Alınmayan Türkiye'yi Gümrük Birliğinde Bekleyen Sorunlar, Bağlam Yay., İstanbul 1994. s.38-42.
- [8]- MARTINIELLO Marco: "European Citizenship, European Identity And Migrants: Towards The Post-National State?", Migration and European Integration-The Dynamics Inclusion and Exclusion, Ed: Robert Miles-Dietrich Thronlant, Pinter Publishers, London 1995, s.38-49.
- [9]- MEEHAN, Elizabeth: Citizenship and The European Community, Sage Publ., London 1993, s.5-51.
- [10]- NUGENT, Neill: The Government and Politics of The European Community, Macmillan, 2nd edn., Basingstoke 1989. s.67-175.
- [11]- OVERBEEK Henk: "Towards A New International Migration Regime: Globalization, Migration and The Internationalization of The State", Migration and European Integration-The Dynamics Inclusion And Exclusion, Ed: Robert Miles-Dietrich Thronlant, Pinter Publishers, London 1995, s.30.
- [12]- SMITH Antony D.: Milli Kimlik, Çev: Bahadır S. Şener, İletişim Yay., İstanbul 1994, s.266-267.
- [13]- VARDAR, Deniz: "AT'nin Kimlik Bunalımı ve Türkiye, Görüş Ocak 1993, s.38-39.